

NÉPSZAVA

AZ ELŐFIZETÉS ÁRA:

egy évre 24.— kor. | negyed évre 6.— kor.
fél évre 12.— kor. | egy hónapra 2.— kor.
A „SZOCIALIZMUS”-sal együtt havonta 40 fillérrel több.
EGYES SZÁM ÁRA 8 FILLÉR.

A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE.

Megjelenik hétfő kivételével minden nap.

SZERKESZTŐSÉG: VIII., CONTI-UTCA 4.

(Telefon: József 3—29 és József 3—30.)

KIADÓHIVATAL: VIII., CONTI-UTCA 4. SZ.

(Telefon: József 3—31 és József 3—32.)

MUNKÁSOK! ELVTÁRSAK!

A belső és külső politikai bonyodalmak meg a háboru fenyegető veszedelmei között sem feledkezhetünk meg

a fővárosi községi választásokról,

amelyek e hónap 21-én és 22-én lesznek *Európa legnyomoruságosabb választójoga alapján.*

A községi kormányzat milyenségétől nagyban függ a lakásunk meg az élelmiszereink drágasága, a népegészség és a népműveltség, de

beleszólásunk nincs a főváros ügyeibe,

noha a község terheinek legnagyobb részét mi viseljük és a mi munkánk meg a mi adónk fejlesztette idáig a fővárost.

Megválasztják a városatyákat, de az egész munkásság meg a kispolgárság nagy többsége ki van rekesztve a községi választásokból.

Budapest az ország legintelligensebb városa és

Budapest községi választójoga rosszabb, mint a legutolsó falué.

Ez az oka, hogy olyan képviselők kerülnek a városházára, akik

nem a munkásságért, hanem a munkásság ellen

dolgoznak és nem a közérdeket, hanem egyesek magánérdekeit szolgálják. Ez ellen a néprontó rendszer ellen még a mostani nehéz időben is

föl kell emelnünk szavunkat!

Budapest valamennyi munkásával meg kell ismertetnünk a főváros mai kormányzatát. És meg kell mondanunk, hogy mit várunk mi egy jó városi kormányzattól. Bele kell vinnünk a köztudatba, hogy

demokratikus községi választójog nélkül jó községi kormányzat nem lehetséges.

A szociáldemokrata munkásság tehát, amely oly sok kemény harcot vívott meg a fővárosi lakás- és élelmiszeruzsora ellen, most is fölemeli a szavát. Evégből

e hónap 20-án, szerdán este fél 8 órakor

nagy népgyűlést

tartunk az **Építőmunkás-Otthon** nagytermében (VII., Aréna-ut 68.)

Tárgy: *A fővárosi községi választások.*

Előadó: *Somogyi Béla elvtárs.*

Elvtársak! Az ügy fontossága azt kívánja, hogy minél számosabban jelenjete meg a gyűlésen és tüntessetek a demokratikus községi választójog mellett.

Testvéri üdvözlettel

a fővárosi végrehajtó bizottság.

Európa proletársága a háboru ellen.

Soha eddig nem látott tömegmozgalmak mozditják meg egész Európa munkásságát. A háboru bestiája belemart Európa balkáni sarkába és Európa népe rémülettel és fölháborodással látja, mint közeledik egyre inkább annak a veszedelme, hogy veszett dühével rávesse magát az európai kultúra nagy, haladott országaira is. De a roppant veszedelem roppant ellentállást váltott is ki. Európa dolgozó osztályai elszorult és évszázadok minden haladását féltő szívvel látták, hogy mit jelent a modern háboru. Látták, hogy a harctérre dobott ember-tömegek és a tömeggyilkolás technikájára berendezett gépek modern háborujában mint pusztul el minden. Látták, mint válik a csatatér egyetlen nagy temetővé, amelyen összeroncsolt embertetemek, agyonmasiroztatott és fölholtá éhezett katonák, bénává vagdalt és nyomorékká lőtt sebesültek mutatják a háboru halálfejű rémének utját. Látták, mint jelent meg a *háboru vörös réme* mögött a *munkanélküliség*, a *nyomor fekete réme*, látták, hogy amint megnyitak halálos öldöklésre az *ágyuk csövei*, abban a pillanatban bezárultak a *gyárak kapui*, amint megszólalt a gépfegyverek idegeket tépő ropogása, abban a pillanatban elhallgatott a gyárak gépeinek zakatolása. Látták, hogy amint elszabadultak a háboru furiái, két nagy népvándorlás, két nagy tömegmozgalom indult utnak. Az egyik a balkáni meg a török katonák tizezreinek halálba és nyomorék életbe induló nagy menete, a másik a földjeikről elűzött, a gyerekekkel, asszonyaikkal, minden jószágaikkal együtt menekülő török parasztok hosszú karavánja, amely még egyre tart Konstantinápoly felé, az összeomlás, az éhínség országutján. Ez a két nagy tömegmozgalom váltotta ki és vonultatta föl a harmadik nagy tömegmozgalmat: az európai proletárság nagyszerű tiltakozását, amellyel Európa minden nagy városában megkezdte a harcot a háboru ellen.

Európa egész proletársága, az Internacionale egész szocialista munkássága egyetlen hatalmas tüntetésbe forrott össze november 17-én, hogy amikor a háboru furiái vérrel, tengernyi embervérrel irják föl a Balkán földjére a pusztulás, a romlás borzalmait, ugyanakkor a szocializmus békeszeretetének a géniusza a nemzetköziség eszméjének a lángbetüivel írja föl a kapitalista Európa egére a nagy tiltakozást: „Nem akarunk háborut testvéreink ellen!”

Páris, Berlin, London, Róma, Prága, Budapest proletársága és a budapesti munkássággal együtt huszonhárom más magyar város munkássága egy napon, egyazon érzésekkel és gondolatokkal, egyazon akarat-tal mozdult meg és a munkás-zászlóaljok e hatalmas mozgósítása megmutatta a háboru és béke nagyhatalmi urainak, hogy óvatosoknak kell lenniök a katonai zászlóaljok mozgósításával. Aki végignézte Budapest munkásságának komoly és nagyarányu tüntetését, aki végiment azzal a proletármenettel, amelynek minden jel-szava, minden fölkiáltása elkeseredett és fölháborodott tiltakozás volt az ellen, hogy vágóhidra vigyék, amely a maga tiltakozását a katonai egyenruhás esontváz alakjában megrajzolt háboruval jelképezte, amint ágyutöltelékke lapátolja az embertömegeket, — az meg fogja érteni, hogy milyen nagy, milyen *egyetlen erejű békehatalom* a munkásság ellentállása a háboruval szemben. És aki végignézett a Tattersall végireláthatatlan proletártömegén, amelyben mintha egyetlen testté nőtt volna össze az ezernyi proletártest, amelyből csak fölháborodástól kitüzesedett arcok és fenyegető öklök emelkedtek ki, aki végighallgatta azt a leküzdhetetlen erejű lelkesedést, amely kísérte a szónokok beszédeit, azt a félelmetes indulatot, ami fogadta a magyar zsarnokság és bécsi diplomácia népellenes neveit, — abban újra éledt az a remény, hogy a fekete-sárga diplomácia rögeszméi és a nemzeti munkapárt „hazafias áldozatkészsége” még sem fog merészelní háborut kezdeni ennek a proletárságnak az akarata ellen.

A legjobb időben, a legkritikusabb helyzetben történt a magyar proletárság háboruellenes tiltakozása. A legjobb időben, mert bár a félhivatalos sajtó (és ma külpolitikai dolgokban az egész magyar és osztrák polgári sajtó félhivatalos) és a börzekurzusokat fölfelé hajszoló spekuláció minden áron azt szeretné elhitetni a közvélemény-nel, hogy már elmúlt a háborus veszedelem, hogy már bizonyos Ausztria-Magyarország és Szerbia megegyezése, az ellentétek még mindig nem tompultak le és a diplomácia lelkiismeretlen intrikái még egyre folynak. A bécsi diplomácia azt szeretné, ha mennél kevesebbet beszélne a terveiről, mert tudja, hogy mennél tisztábban és világosabban látja a közvélemény, hogy milyen semmis, értéktelen célok azok, amikért föl akarják idézni egy világháboru

veszedelmét, annál nagyobb fölháborodás és ellenállás fogja keresztezni uszító szándékaikat. *A háboru veszedelme még nem mulott el, sőt a bécsi diplomácia már újabb ürügyeket és újabb surlódási okokat teremtett. Szerbia állítólag rosszul bánik Ausztria-Magyarország konzuljaival az elfoglalt török területeken. A mitrovicai konzul „kénytelen” volt odahagyni az állomás helyét, Prohászka, a prizrendi konzul pedig állítólag hetek óta el van vágva a külvilággal való érintkezéstől. Ezek Ausztria-Magyarország legujabb „séreلمي”, amikkel tele van az uszító sajtó és amikért már kezdik a nagy kardesörtetést mindenfelé. Soha jobban ki nem tűnt az osztrák-magyar diplomácia tehetségtelensége, bornirtsága és cinikussága. Most már nem a Szandzsákért, nem is Albániaért vagy Szalonikiért vagy Szerbia meghódításáért kell harcba mennünk, hanem Prohászkaért, a prizrendi konzulért. Nem Szerbia adriai kikötőjéhez, de Prohászkaéhoz van most már fűzve a monarchia becsülete. A diplomácia intrikusainak érthető hangon és a legjobb időben kiáltotta oda a magyar proletárság: „Semmi kedvünk sincsen meghalni Prohászkaért!”*

De kapott még egy másik érzékeny pontot sebező üzenetet is a monarchia nagyhatalmi politikája. Szerb miniszterek kijelentették, hogy nem tágitanak Szerbia igazi életérdekének, a tengerhez jutásnak a követelésétől, hiába állja utjukat Ausztria-Magyarország diplomáciája. Nem akarják tovább tőrni Ausztria-Magyarország gyámságát és ebben a legfőbb ellenérvük az volt, hogy Ausztria reakciós ország. Szerbiában igazi demokrácia van *nem úgy, mint Magyarországon, ahol nem a nép küldi ki a kormányt, hanem Bécs, ahol nincsen népparlament és az erőszakos választások megfojtják a népakaratot. Soha szegyenesebb arcúverés nem érhetett uralmat, mint amivel most egy kis balkáni ország verte képen az osztrák-magyar abszolutizmust. A nagy Napoleonnak, a francia forradalom örökösének és végrehajtójának volt az a politikája, hogy amerre járt hódító útján, mindenütt a fejedelmek abszolutizmusával szemben a népek demokratikus forradalmát akarta fölszítani. 1809-ben Magyarországot is fölszította, hogy kergesse el a Habsburgokat és legyen szabad nemzet. Idáig sülyedt tehát a habsburgi abszolutizmus, hogy már nem I. Napoleonnak, de I. Péternek is joga van ahhoz, hogy mint a demokrácia apostola szóljon Magyarország népéhez, amikor a habsburgi reakció őt is szét akarja morzsolni, mint ahogy szét akarta morzsolni Napoleont. Soha szegyenletesebb pellengérré nem állították azokat, akik okai a magyar nép politikai jogtalanságának és akiknek a junker-gőgje nem szégyenli, hogy egy apró, nyomorult kis Balkán-állam ezt akármikor a szemükbe vágassa.*

Ezek az üzenetek megtanithatták a magyar cárizmust arra, hogy ne merészeljen háborút kezdeni, mert nem tud győzni egy olyan ország, amelynek a proletársága jogtalan, elkeseredett és amely tudja, hogy a háboruban mindent elveszithet és csak a láncai kovácsolódhatnak erősebbre és amely azt is tudja, hogy a háboru ellen emelkedő küzdelemben mindent nyerhet és nem veszithet egyebet, csak a láncait.

Budapest munkásságának tüntető fölvonulásáról és nagygyűléséről, a vidéki magyar városok tiltakozó mozgalmairól és a külföld nagyvárosainak nemzetközi háboru-

ellenes tiltakozásairól szólnak a következő tudósításaink:

*

Budapestben.

*

A tüntető fölvonulás.

Gyülekezés a Hunyadi-téren.

Nyirkos, kellemetlen idő volt vasárnap a fővárosban és déltájban tompa felhők borították el a látóhatárt. A komor, szürke levegő mintha simulni látszott volna a szomorú alkalomhoz, amely újra egyetlen hatalmas táborba sorakoztatta Budapest szervezett munkásságát. Délután még két óra sem volt és a Hunyadi-tér szegélyein már jelentkeztek munkáscsoportok, amelyek megelőzték a programszerű fölvonulást. De még ezeket a koránjövőket is megelőzte a tulbuzgó rendőrség, amely már háromnegyed két óra tájban megszállotta a Hunyadi-teret. A tér egész szélességében, kettős sorban sorakoztak a gyalogos rendőrök, mögöttük egész sereg rendőrtisztviselő táborozott. A Csengeri-utca mindkét oldalán lovasrendőrök sora állott és egészben egy nagyarányu hadsereg verődött össze Boda egyenruhás legényeiből. Nagyon készülődtek a rend őrei és alighanem egészen mást vártak, mint ami valóban történt.

Ami történt, az nagyarányu, méltóságteljes, gyönyörű demonstráció volt, amelynek félelmetes komolyságát meg kell gondolnia azoknak a lelketlen diplomata-kalandoroknak, akik most vágóhidra szeretnék terelni ennek az országnak elcsigázott népét. Két óra után néhány perccel megkezdődött a munkások fegyelmezett csoportjainak fölvonulása. Egymásután érkeztek a különböző szervezetek a maguk jelzőtábláival. Nagyon később a Csengeri-utca át vonultak be a Hunyadi-térre, ahol a legnagyobb rendben elhelyezkedtek. A tömeg minden pillanatban nőtt és egyegy háromkor már hatalmas munkássereg verődött egybe és farkasszemet nézett a körülötte ácsorgó rendőrlégényekkel. A Marseillaise és a munkásdalok hangjai mellett vonultak föl a csoportok és már a Hunyadi-tér közelében fölharsogott a tiltakozó kiáltás:

— *Nem kell a háboru!*

— *Le a háboruval!*

— *Éljen a világbéke!*

Ezrek és ezrek visszhangozták a vasárnapi tüntetés harcos jelszavait és az egyre növekvő lelkes elszántság viharos hullámszámban siralmas képet nyújtott a sápadtan álldogáló rendőrsereg. A munkások látva, hogy minden mozdulatukat mohó figyelemmel kísérik a nagy tömegekben kirendelt rendőrök, parázs tüntetésben törtek ki:

— *Éljen Polyák István!*

— *Tanuljanak Polyáktól tisztességet!*

— *Szégyelhetik, hogy annyi rendőr között csak egy becsületes ember akad!*

A gunyos megjegyzések egész zápora röptült a rendőrök felé, akik közül a jobbrészesiek láthatóan szégyelték magukat. Természetesen kijutott a megvetés hangos kifejezéseiből a Tisza-Lukács-bandának is. Egyre hangosabban ismétlődött meg a tömeg haragos fölzudulása:

— *Vesszen a Tisza-csűrhe!*

— *Lámpavasra Lukácsal!*

— *Éljen Kovács Gyula!*

— *Éljen Justh Gyula!*

— *Éljen az általános, titkos választójog!*

A ködös, csunya idő nem látszott befolyásolni a munkásságot, amelynek fölvonulása egyre tartott és amelynek elszánt hangulata mindinkább foróvá vált. Félhárom órakor már óriási tömeg szorongott a Hunyadi-téren, amely ekkor festői képet nyújtott. A tömeg fölött sűrű egymásutánban emelkedett ki Bíró Mihály megragadó crejű háboruelle-

nes plakátja. A nagyszerű festményből égetően tüzes színek löveltek ki és tökéletesen egészítették ki dekoratív uton is a nap hangulatát. A plakátok között a szakszervezetek zászlóit lengette a szél és nagyban emelték a hatást az alkalmi fölírásokat tartalmazó kis táblácskák:

— *Tíz millió szervezett munkás tiltakozik a háboru ellen!*

— *A nagybankok részvényesei és a fegyvergyárosok menjenek a háboruba!*

— *Dolgos emberek lemeszárítása csak fokozza a nyomort és a szolgaságot!*

— *A Balkán maradjon a Balkán népeké!*

Ezek a jelzőtáblák, a körülöttük lobogó zászlók, Bíró Mihály gyönyörű színeitől övezve, mindez egy sok ezernyi néptömegeből kiemelkedve: olyan nagyszerű panorámát nyújtott, amilyenben régen gyönyörködött a szemünk.

Megindul a menet.

Már félhárom is elmúlt és a csoportok fölvonulása még egyre tartott. A Hunyadi-tér szélessége rövidnek bizonyult és a menet első sorai kinyomultak a Csengeri-utca. Most már ménydörgésszerű erővel harsogott föl és ismétlődött egyre sűrűbben:

— *Le a háboruval!*

— *Éljen a világbéke!*

— *Éljen a nemzetközi szocializmus!*

— *Éljen az általános, titkos választójog!*

Néhány perccel háromnegyed három előtt lassan megindult a menet eleje. A Csengeri-utca át kiért a tömeg az Andrassy-utca. A Csengeri-utca tulsó végén át még ekkor is egyre özönlöttek a munkások és mind hosszabbra nyult a menet. Az Andrassy-ut széles testén haladva, egyre jobban kibontakozott a fölvonuló tömeg, amelynek minden katonája a háborunak izent ma hadat. Ez a hadüzenet mindenképpen komoly és megdöbbentő volt, mert ahogy a háboru ellen küzdő hatalmas hadsereg végighömpölygött az utcán, meg kellett látni, hogy ezekből az emberekből kerülnének ki azok a katonák is, akikkel a vérszomjas diplomácia háborusdit akar játszani. Ezekkel a katonákkal, akik az embermészárlás legszörnyűbb játéka, a háboru ellen indultak harcba, nehéz lenne népgyilkos háborut viselni és háborut nyerni. Az öntudatos proletariátus nem kíván belerohanni az ágyu torkába, nem óhajt mészárszékre menni magas fizetésű kalandorok kedvéért, a szociáldemokrata párt békét és kulturát akar. Ezt elnémithatatlan ménydörgő hangon kiáltotta oda vasárnap Budapest szervezett munkássága, a nagyhatalmi hóbort lelkiismeretlen vigéceinek:

— *Tiltakozunk a háboru ellen!*

— *Pusztuljanak a diplomata kalandorok!*

— *Békét akarunk!*

A munkásság érzés- és gondolatvilágának ezek a félreérthetetlen és hangos kifejezői végigharsogtak az Andrassy-uton és beszárnyaltak a Teréz-körútra, ahova benyomult az impozáns menet eleje, anélkül, hogy a Hunyadi-téren és a Csengeri-utca tulsó felén táborozó tömeg egy jelentékeny része megmozdult volna. A tizezrek messzinyuló sora tüntetve és munkásindulókat énekelve vonult előre az Erzsébet-körúton. A Nagykörúton éppen úgy, mint az Andrassy-uton, hatalmas embergyűrű fogta körül a munkások tüntető hadseregét és velük együtt demonstrált a háboru ellen. Nagyon sokan beállottak a tömegbe is, de akik az aszfalton maradtak állva, akik a házakból és a kávéházakból kijöttek az utcára, azok is mind a béke mellett és a háboru ellen rendeztek haragos demonstrációt. *Az egész budapesti közvélemény hadat üzent vasárnap a háborunak.* A munkásság a maga harcos, komoly módján: kivonult az utcára teljes erejével tüntetni. A polgárság is a maga tunya módján *kényelmesen megállva az utca két oldá-*

lán, a gyalogjáróról kiáltotta bele az uttes-
ten hullámzó végnélküli tömegbe a maga há-
boruellenes és békét kívánó üzenetét. Össze-
folytak a tiltakozó hangok, a *harcos* proletá-
rok és a *békés, tunya* polgárok tiltakozó
hangjai; a főváros *egész népe* megnyilatko-
zott és ez a megnyilatkozás úgy szól, hogy
pokolba a háboruval.

Ki a Tattersallba!

A Köruton végig egész nagyságában kibon-
takozott a menet ugynevezett derékhada és
az első sorok már befordultak a Rákóczi-
utra, amikor a Hunyadi-téren még mindig
álltak emberek. Utközben egyébként mind-
inkább gyarapodott a tömeg, mert a Köruton
és közbeeső több mellékutcán át a később ér-
kező munkás csoportok a legnagyobb rendben
csatlakoztak. A Rákóczi-ut forgalma kénytel-
len volt teljesen megszűnni, amikor a föl-
vonuló munkástömeg benyomult, hogy végig-
haladva, kiérjen a gyűlés színhelyére, a
Tattersallba. A tömeg lelkesedése egy pilla-
natra sem szűnt. A félelmetesen nagyarányú
tiltakozás az egész hosszú utvonalon végig
viharzott és egyre gyakoribbá vált a béke-
követelő és a háboru ellen tiltakozó fölkiál-
tások mellett a kissé nem tulságosan dinasz-
tikus jellegű:

— *Eljen a köztársaság!*

Nyomon követte és legyűrte az aktuális
politikára vonatkozó kormányellenes kifá-
dásokat, az, hogy:

— *Eljen a nemzetközi béke!*

És a tiltakozás áradt tovább, végig Buda-
pest legnagyobb utvonalaiban és a láz magával
ragadott mindenkit, a háboruellenes hangul-
lat csak megértőkre talált, valamerre a tö-
meg elhaladt. Körülbelül egy óra hosszat tar-
tott, amíg a menet első sorai a Tattersall kö-
zelébe értek és ez idő alatt szakadatlanul tar-
tott és az egész városban végigviharzott a há-
boru ellen való komor tiltakozás. A nyirkos,
ködös levegőben lengő tüzes, szép képek
alatt szaguldott végig a fővárosban a szerve-
zett munkásság háboruellenes hadserege,
amelynek fegyvere, a kultúra, lesz tén- oly
erős, hogy a barbárság vérontó acéljait és
golyószóróit elsodorja a béke lehetőségének
útjából. Vasárnap megláthatták a népek sor-
sának intézői, hogy a háboru ellen támadó
hadseregnek *önkéntes és nem parancsszóra*
vezényelt katonája rengeteg sok van és ezek
a katonák egy pillanatra sem szűnnek meg
harcolni az emberek vágóhidja ellen és a leg-
jobb emberi jóért, a kulturát termő békéért.

Fél négy óra lehetett, amikor a munkás-
ság első sorai a Tattersallba értek és ekkor
kítűnt, hogy a háboruellenes küzdelemnek
még nagyon sok harciosa van. Amikor
ugyanis a menet megkezdte a bevonulást a
Tattersallba, már ott *több ezer főnyi mun-
kásság állott* és várta, hogy megkezdődjék a
népgyűlés. Az utcáról érkező és a már bent
táborozó harcoss testvérek tomboló örömmel
és lelkesedéssel üdvözölték egymást és amíg
a kívülről egyre érkező emberoszlopok be-
vonultak, megremegtek a Tattersall falai,
a kívülről és belülről összehangzó fölkiál-
tásoktól:

— *Eljen a világbéke!*

— *Le a háboruval!*

Ennek a jelszónak jegyében árasztották
el vasárnap a munkástizezrek a Tattersallt,
amelyet a szorongásig megtöltöttek és ame-
lyet a kinmaradtak hatalmas táborra to-
vábbra is, a népgyűlés egész tartama alatt
hüségesen őrzött.

A rendőrség? A rendőrség valahogy telje-
sen *eltűnt* és megsemmisült a munkás-
ezrek között. A rendőrséget a Hunyadi-téren túl
már senki sem látta, *senki sem vette észre*.
Éppen azért, mert valahogy eltűntek, vala-
hogy semmivő váltak, nem volt vérontás
sem. Stílusos volt és szép volt ez így, mert

hiszen a vérontás ellen indított és *viselt há-
borut vasárnap Budapest népe*.

A népgyűlés.

Háromnegyed négy óra volt, amikor az
óriási menet első csoportjai megjelentek a
Tattersall kapui előtt. Jó egynéhány ezer
főre rugó tömeg gyülekezett ekkorra már
egybe az óriási csarnokban; ekkor már han-
gos volt a Tattersall nagyterme az általános
választójogot éltető, a háborut, Lukácsot és
Tiszát abcugoló munkásoktól.

Az egybehívók részéről *Farkas István* üd-
vözte az óriási tömeget, amint a menetben
érkezők is elhelyezkedtek és megtöltötték a
Tattersall óriási nagyterme. Az ő ajánlatára
elnöknek *Buchinger Manót*, jegyzőnek *Ré-
vész Mihályt* választották meg.

Buchinger Manó a gyűlés elnöke magya-
rul és azután németül is megköszöni a gyűlés
hallgatóságának a bizalmát és ezzel a nép-
gyűlést megnyitja.

— Azt hiszem, — mondotta ezután — hogy
ez a mai fölvonulás és az önök mai impozáns
megjelenése fölment attól a kötelezettségtől,
hogy hosszasan fejtegessem azt, hogy a *magyar-
országi öntudatos proletárság, a szociáldemo-
krata munkásság szívvél-lélekkel csatlakozik az*
egész Internacionálé-nak a háboruskodás elleni
akciójához. („Ugy van!”) Engedjék meg, hogy
kellemes kötelességet teljesítsek akkor, amikor
a legszívélyesebben üdvözlöm vendégeinket, el-
sősorban a nemzetközi szocialista iroda kikül-
döttjét, dr. Liebkecht Károly elvtársat (Éljen-
zés); azt hiszem, egyetértenek velem akkor,
amikor kijelentem, hogy a magyarországi szo-
ciáldemokrata párt megtiszteltetésnek veszi,
hogy a nemzetközi iroda a nemzetközi szocializ-
mus ilyen kiváló, neves képviselőjét küldte el.
Üdvözlöm még dr. Ellenbogen elvtársat, aki a
körünkben már nem ismeretlen.

Átadja ezután a szót a napirend első elő-
adójának, dr. Liebkecht Károly elvtársnak,
a nemzetközi szocialista iroda küldöttjének,
aki mindvégig figyelmesen hallgatott, tetszés-
zajtól sokszor megszakított beszédében a kö-
vetkezőket mondotta:

Dr. Liebkecht beszéde.

Elvtársak! Mindig volt háboru és az uralko-
dó osztály szerint mindig lesz. Ezt a jóslatot
eresztik világgá azért, mert nem tudják és nem
akarják a békét föntartani, mert a világot ki-
zsákmányoló területté akarják átalakítani,
mert a különböző kapitalista klikkek külön-
böző országokra szakadnak, egymástól elirig-
lik a zsákmányt, amelyet a kapitalizmus ad
rendelkezésükre és mert fegyverkezni akarnak,
fegyverkezni kénytelenek arra, hogy egymás
orra elől kölcsönösen elhalásszák a zsákmány
legnagyobb részét. Ugyanezek az uralkodó osz-
tályok beszélnek a népnek hazafiságról, magas
és nemes célokról és azt mondják, hogy

a haza becsülete követeli: legyenek háboruk.

Azt mondják, hogy alávaló az a nemzet,
amely nem tesz mindent kockára a becsületé-
ért és ezen azt értik, hogy minden nép köteles a
kapitalizmus érdekei, a hatalmasok pénzes-
zacska, a katonaság, a diplomaták és az ural-
kodók nagyhatalmi vágyai kedvéért vérét on-
tani. (Helyeslés.)

Dicsérik a magasztos hadsereget és azt mond-
ják róla, hogy a nép szent fegyvere; védelme-
zik a hadsereget és a legszigorubb büntetéseket
szabják ki arra, aki a szentesített fegyelemben
ütközik. Szent hadseregről beszélnek. Hogy a
szentség mennyire tartozéka a hadseregek jel-
lemének, azt megmutatja az egész világtörténe-
lem, főként pedig a kapitalizmus korszaka.

Az uralkodó osztály körében ezt a kérdést
halljuk: Miért adunk ki annyi pénzt a hadse-
regre, ha nem szerzünk pénzt ennek az eszköz-
nek révén? A hadsereg tehát pénzszerző gépe-
zet az uralkodó osztály részére; olyan gépezet,
amely pénzt és hatalmat is szerez az uralkodó
osztályoknak. És ennek a hadseregnek szentsé-
gével kápráztatják az embereket: ez a szentség
a kapitalizmus szentsége, amely csak a pénzes-
zacsónak és hatalmának szent voltát ismeri
el. Azért bangoztatják a hadsereg szentségét,
hogy a nép szívesen hurcoltassa magát hábo-
ruba, hogy önként adja magát eszköznek, ágyu-
tölteléknek a kapitalizmus hizlalására.

Sok rabszolga van a világon, de azt hiszem,

hogy Európában sehol sem áll fönn, Orosz-
szágtól eltekintve, politikai rabszolgaság, csak
a Balkán-államokban — beleszámítva Magyar-
országot is — (Viharos tetszés), amelyek a je-
lenlegi nemzetközi konfliktusban legintenzi-
vebben érdekeltek.

Bulgária királya, Ferdinánd („Abcug!”) ke-
resztsháborút prédikál, keresztsháborút a
félhold ellen a kereszténység nevében. A ke-
reszténység nevében mérszárolták le, semmisi-
tettek meg, tapostak szét ezernyi-ezer virágzó
emberéletet, tizezernyi anyát fosztottak meg a
gyermekétől, százezernyi gyermeket az apjuk-
tól és tizezernyi hitvest tettek özvegyvé.

A kapitalizmus rabszolgáit a Balkán álla-
mokban

**a félbarbár vagy egész barbár közállapotoknak
rabszolgáit — a szabadság zászlóvivőivé tették,**

hogy szabadságot hozzanak a török iga alatt
nyögő népeknek. Ha elvégezték ezt a munkát,
mi fog velük akkor történni? Akkor hazatér-
nek és újra befogják őket rabszolgaságuk igá-
jába. (Zaj, tetszés.) Azt a hasznót pedig, ame-
lyet a nép véren szereztek, az uralkodó osztá-
lyok fogják bezsebelni. Az özvegyek és az ár-
vák háiba sirják könyveiket, a nyomorékok
hiába fognak kenyeret és munkát követelni, —
kapnak majd legföljebb valami verklit és az-
zal próbálják a nép jó szívet megindítani, hogy
egy pár harapás kenyérhez jussanak. A háboru-
ban való önfeláldozásért ez az egyetlen jutá-
lom, amelyet a népek kapni fognak. *Viszo-
nyainak javítását sohasem érte el a nép hábo-
ruban*, hanem mindig csak a hatalmasok, az
uralkodók, a gazdagok voltak azok, akik min-
den előnyt a maguk javára aknáztak ki.

És a katona? Tarka, ragyogó uniformist
kap és mihelyt a hatalmas hadsereg tagjává
vált, mindjárt különbnek mondják, mint a ci-
vilnépséget, ráfognak, hogy tulvilági hatalmak
eszköze az uralkodó osztályok kezében és ha a
harcban megtette a kötelességét, akkor eltűnik
róla a hadsereg különleges magasztosságának
minden cifrasága, a külön becsületnek minden
disze, amelyet a harctéren lehet megszerezni.
*Azok, akik a haza és az uralkodó osztályok
becsületét védelmezik és képviselik, újra leta-
szítódnak a piszokba, a nyomoruságba, a kí-
zsákmányolásba, a nyomoruságba és a politi-
kai jogtalanságba.* Mindenütt így van ez, ahol
a kapitalizmus kitűzte a lobogóját (*Zajos he-
lyeslés.*), így van Németországban, Franciaor-
szágban, Angliában, Olaszországban, nincs
másképp Ausztria-Magyarországban sem. Ne-
künk Poroszországban megvannak a junke-
reink, önöknek megvannak a mágnásai. Po-
roszországban nyakunkon van a nép kiéhezte-
tésére irányuló politika leggonoszabb formája
és önöket hasonlóképpen kizsákmányolja a ma-
gyar mágnások kapzsisága; az önök élelmiszereit
éppen úgy drágítják, mint a mieinket. Olyan
rendőrségünk van, amely mindenhatónak
képzeli magát és könnyörtelenül igyekszik elti-
porni a nép legtermészetesebb emberi jogait
akár fegyveres erőszakkal is; vérontást is ren-
dez, ha kell. Hát az önök rendőrsége talán kü-
lönb? Nekünk Poroszországban junkerkézen
levő parlamentünk van és az önök országgyü-
lése is a nép leggonoszabb ellenségeinek hatal-
mában van. (Zajos tetszés.) A mi osztályparla-
mentünknek elnökét Kröchelnek és Rechar-
dnak hívják, önöknél az elnök Tisza nevű (Hosz-
szantartó viharos „Abcug!”); Poroszországban
a szabad választójogért küzdünk és az önök
küzdelmének ugyanez a célja. A porosz prole-
tariátus a politikai szabadság kiküzdését irta
zászlajára és itt, Magyarországon a nem kisebb
osztályöntudatossággal küzdő proletariátus
zászlaján ugyancsak ez áll: harc a szabad vá-
lasztójogért és a politikai egyenjoguságért!
Nálunk, Németországban, az uralkodó osztály
az osztrákkal szüri össze a levelet: együtt beszél-
nek a háboruról és mindketten hajlandók rá.

Pedig miről van szó? Arról a veszedelemről,
hogy vérbe, lángba borul az egész Európa,
romhalmaz, füstölgő romhalmaz marad belőle
egy világháboru után, amely *talán a kapita-
lista világ összeomlását is jelenti*; egy világhá-
boru után, amelyet az uralkodó osztályok idéz-
nek föl. Miért kell a népnek a fegyverkezés
rengeteg terheit viselni, milliárdokat kiadni
évente egész Európában, miért kell a munkál-
kodó népből nagy hadseregeket kiszakítani,

csatamezőre küldeni, miért?! A dolgozó nép kérdezi ezt: miért?!

Könnyű a válasz: hogy Szerbia ne legyen szabad, hogy Szerbia Ausztria jobbagya legyen, hogy egyéb népek se szabaduljanak föl. *A háboru a népek elnyomását célozza!* Erre kell a háboru és amellet az hazudják minden országban, hogy a népek szabadságának biztosítása végett kell. Egy olyan államalakulat, amely egy egész csomó nemzetiséget nyom el brutálisan, ez lépne föl más népek szabadságának kedvéért?! Dehogy! Csak azért lép föl, hogy más népeket még jobban elnyomhasson! Ezek a célok, amelyek szemmel láthatóan kapitalisztikus és dinasztikus természetűek, a nép szemében a haza, az egész nép érdekének akarnak föltűnni, de alapjában véve csak olyan célok, amelyeket dinasztikák szabtak meg az uralkodó osztályok számára, de amelyek sohasem lehetnek, semmi módon sem, az elnyomott és kizsákmányolt néprétegek, a proletariátus céljai.

Elytársak! Önök már

idestova harevonalba állnak.

Önök lesznek az elsők, akiket kiküldenek, hogy kartáccsal szaggattassanak darabokra! Innét már Németországra és Itáliára pislognak és azt remélik, hogy onnan kapnak segítséget, ha Franciaország és Oroszország együttesen lép föl és Anglia beleszól a dologba velük együtt.

Azt az üzenetet hozhatom önöknek Németországból, hogy *Németország népessége óriási tömegének eszik ágában sincs, hogy egyetlen csöppnyi vért is ontsanak!* (Viharos éljenzés.) Ha Ausztriában az intéző körök azt gondolják, hogy taktikájukon változtatni nem kell és játékukat sem kell abbahagyni, hiszen nagy bizalmuk lehet a katonailag erős Németországban, mint hátrédben, akkor szemükbe kell vágnom:

ez a hátrédben voltaképpen nincs!

A német nép egyáltalában nem hajlandó olyan háborura, amelyben más ország kedvéért a tüzből kellene kikaparni a gesztenyét és egyáltalában nem hajlandó a Balkán kedvéért lemészároltatni magát egyannál, hogy a várt segítség el fog maradni, mert el kell maradnia.

Ez ugyan csak Németország dolgozó osztályainak üzenete, amelyet én most átadhatok, csak az Internacionálé üzenete, amelyet hoztam, de ne feledjük el, hogy éppen az előbbi német birodalmi kancellár jelentette ki néhány esztendővel ezelőtt, hogy lejárt már az az idő, amelyben kormányok indítottak háborut, hogy ma már nem lehet háborut vezetni anélkül, hogy az a népesség tömegében lelkes visszhangra ne találja. Hát hogyan lehetne ma háborut indítani, amikor a néptömegekben nemcsak, hogy a lelkesedés szikrája sem él a háboru iránt, hanem utálattal, gyűlölettel, lázadózva áll szemben a háborura uszítással és az a határozott szándéka, hogy föntartja a világbékét, bármibe kerüljön is. (Helyeslés.)

Ilyen körülmények között az uralkodó osztályok nincsenek abban a helyzetben, hogy a nemzet erejét a katonai moloch szolgálatába állítsák és rá kell, hogy jöjjenek arra, hogy minden hatóságuknak, félistenségüknek mégis csak vannak határai; rá kell jönniük arra, hogy *a népek már nagykorúak*, hogy maguk akarnak saját elhatározásuk szerint dönteni a sorsukról és egyáltalában nincs kedvük a kormányok zárt termeiben kidolgozott parancsra azonnal lelkesülni és utnak indulni a harctérre. Olyan országokból való hadseregekkel, amelyenek a kapitalizmus alakította az országokat, amelyekben a proletariátus osztálytudata fejlett, amelyekben azonban a politikai jogtalanság orgiákat ül, az ilyen országokból való néppel lehetetlen elérni azt, ami a háboru folytatásának céljaihoz szükséges lenne. A dolog így áll és hiába más a látszat, hiába ragyognak a fegyverek Európában. Próbálják meg csak ezeket a fegyvereket Németországban, Ausztriában és máshol az ellenség elé küldeni! *Belülről rozsdásak és porladók ezek a fegyverek, mihelyt megpróbálják a nép akarata ellenére forgatni őket.* Aki ezt a kísérletet megteszi, annak a kezében szertemállanak.

Az ilyen időkben

minden seb fölszakad,

amelyet a kapitalizmus ütött elnyomással és

kizsákmányolással a tömegeken, ilyenkor megbosszulja magát minden bűn, amelyet a kapitalizmus és az uralkodó osztályok elkövettek. Nézzünk csak át Oroszországba. Hogy történtek az uralkodó osztály kezében ennek a hatalmas birodalomnak a fegyverei csak azért, mert az orosz közviszonyok egyetlen óriási nyomortanyává tették az országot és a politikai nyomorúságba döntötték az egész népet! Pillantsunk Törökország felé. Miért van az, hogy a hadsereg a porosz mintájú fegyver ellenére is fölmondta a szolgálatot, hogy az egész nagy török birodalom védtelen? Miért van ez? Csak azért, mert a belpolitikai és szociális bűnök most megbosszulják magukat, mert *sohasem ártanak annyit az uralkodó osztályoknak saját bűneik, mint éppen háborus időkben.* Vagy talán nálunk, Németországban sokkal jobb a viszonyok? Vagy itt, önöknél, Magyarországon sokkal jobb a helyzet, mint Törökországban? Igen nagy kérdőjelet kell ez után a kérdés után tennünk. Magyarország és Németország népeinek szükségletei megnöttek. A népek fejlődtek s az uralkodó osztályokra nézve itt van a veszedelem magva. A béke áldásait osztogató, a békét föntartó szocializmus hatalmas lendületet vett s minden ágyudörgés ellenére is

a szocializmus békeangyala

lebeg Európa fölött. Az uralkodó osztályok remegő aggodalommal nézik a népek nagy tüntéseit, látják, hogy a világ átförmálódása kezdődik és már nem tehetik meg, amit akarnak s hogy a kapitalizmus mindenhatósága a végét járja, hogy kénytelen a nép harsány hangját meghallani, a néptömegek akaratával szembe vetni — sokkal inkább, mint ahogy nemrég még álmodta volna. Nemesak itt, hanem az egész Európában *békétüntetések vannak ebben a pillanatban* (Dörgő éljenzés!) Berlinben százezerszámra gyülekeztek a munkások most is, mint már akkor, amidőn más alkalommal akarták tüntetőleg kifejezni békés szándékukat. Párisban, Londonban, Rómában és egyéb helyeken szintén ~~belezug az uralkodó~~ osztályok fölébe a figyelmeztető menekel: *ne merjete a békéhez nyulni! A békét úgy őrzi a nép, mint szent javát!* Ha az uralkodó osztályok nem képesek többé vérontás nélkül föntartani a békés állapotokat, *mondjanak le*, hagyják ott a helyüket! Egész Európa: Ausztria-Magyarország, Németország, Franciaország, Itália, Anglia és a Balkán-államok proletariátusának nevében intelmet és fenyegetést döngünk az uralkodó osztályok felé: „Testvérek, egységes nép akarunk lenni és dacolunk minden veszedelemmel!” A veszedelem semmiféle bajban sem választhat széjjel bennünket, minden határokon által nyulik a kezünk, hogy közös ellenségeink ellen folytathassuk a közös harcot. A kapitalizmust és bármely uralkodó osztályt, bármely kormányt, amely Európát lángba merné borítani, politikai elnyomását a nép átka fogja kísélni, a történelmi végzet fogja elérni, a népek gyűlölete fogja elárasztani s hősködésüknek rossz lesz a vége. A szocializmus nemcsak mint békeangyal lebeg Európa fölött, hanem mint *győzelmes fölszabadító is!* Meg fogja szabadítani a világot, a népeket a rabszolgaság alól, a kizsákmányolást és a politikai elnyomást bilincseiből épp oly biztosan, mint amily biztos az, hogy a nép ma elviselhetetlen iga alatt nyög és hogy az egész világ proletariátusának láncain kívül nincs vesztési valója, de megnyerhet egy világot. Az a világ, amelyet a szocializmusnak meg kell hódítani, szebb világ lesz a mainál s a közjólét, a béke, a minden népek szabadsága jegyében fogja meghódítani. — Ausztriában

ideális célokat keresnek a háboru számára.

De nem fogják megtalálni ideális célját a gyilkosságnak és a rablásnak, ellenben a szocializmus ideális céljait, a szocializmus békés céljait, a szabadság, az egyenlőség s az állami határokon való tekintet nélküli testvériség céljait fogják megtalálni; s amilyen bizonyos, hogy ezek a célok tényleg ideálisak, oly bizonyos az is, hogy hatalmasabbnak fognak bizonyulni az uralkodó osztályok üzelmeinél. És ha majd mindazon országok népei, amelyekről most beszéltem, egyértelműleg kiáltják oda a nemzetközi proletariátusnak: *Tartsatok össze! Tartsatok fönn a világbékét, le az uralkodó*

osztályokkal! Le a kapitalizmussal! Le a zsar-noki elnyomással! Le minden olyan kormány-nal, amely a néptől szabadságát, természetes emberi jogait elrabolja! — akkor ebből a sok kiáltásból olyan hatalmas összhang lesz, hogy azok az uralkodó osztályok, amelyek már félig kihúzták a kardot a hüvelyéből, elgyöngülve kénytelenek visszadugni és megérezni magukban: *hatalmuknak vannak határai, a nép döntött és a nép békét akar! S a háboru nem fog kitörni, mert a nép így akarja.* Le a háborura uszítókkal, bármely táján legyenek is Európának! Eljen a népeket fölszabadító nemzetközi proletariátus! Eljen a népek békéje! (Hosszan-tartó, szünni nem akaró lelkes éljenzés és taps.)

Dr. Ellenbogen

osztrák reichsrathi képviselő, delegátus nagy tetszéssel fogadott beszédében a következőket mondotta:

A külügyminiszter ur intő szöveget intézett a delegációkban a delegátusokhoz, hogy ők a mostani nehéz helyzetben ne nehezítsék meg a munkáját. Ez ugy hangzik, minthogy ha a béke föntartása a mi diplomáciánk műve lenne. Voltaképpen pedig Európában a legutóbbi hetek folyamán senki sem blamáta magát annyira, mint éppen a diplomácia. A valóság az, hogy ha az urakon állna a dolog, akik a mi külpolitikánkat vezetik, Ausztria már régen belebojolódtott volna a balkáni háboruba. A valóság az, hogy *Ausztria-Magyarország népeinek elhatározott szándékán mulott, hogy ezt a rettenetes bünt el nem követték.* Azokat az ostobaságokat, amelyeket a diplomaták elkövettek, a legutóbbi hetek alatt a népeknek és a parlamenteknek kellett egyenként jóvátenniök. Annak az akaratnak óriási ereje, amelyet nemesak a proletariátus, hanem a polgárság széles körei is megnyilvánítottak, tette lehetetlenné a titkos és nyílt háborura uszítóknak művük befejezését. Vissza kellett huzódniok és a legnagyobb öröm volt számunkra, amidőn a parlamentben láttuk, hogy azok az urak, akik szívesen megvacsoráztak naponta egy-egy kis Balkán-államot, kénytelenek voltak savanyu ábrázattal kijelenteni: „hiszen mi is a békét akarjuk!” (Derültség.) A diplomácia kezét a legutóbbi hetekben a népakarat vezette és ez a tanulság az uralkodó osztályokra nézve arra: Ma már ott tartunk, hogy a népek demokrata akaratát nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ha az a balkáni háboru, amelyről azok az urak, akik Európa sorsát intézik — illetve, akik azt hiszik magukról, hogy intézik Európa sorsát — azt mondták, hogy akaratuk nélkül nem törhet ki, de amely akaratuk ellenére mégis kitört, ha ez a háboru rejt magában valami tanulságot, akkor ez az, hogy

a népakarat ellenére ma már nem szabad háborut indítani.

Az az állam, amely így indítja a háborut, *belepustul!* (Helyeslés.) Ha szemlét tartunk Ausztria és Magyarország népei között, nem akad egyetlen egy nép sem, amelynek kedve lenne a balkáni véres bonyodalomba elegyedni. *Nekünk nincs odalent keresnivalónk.* Veszténivalónk volt ugyan sok odalent, de amit vesztettünk, háboruval nem szerezhetjük vissza, hanem csak azzal, hogy a Balkán népeinek bizonyosságát szolgáltatunk becsületes barátságunkról, hogy bebizonyítsuk nekik: szabadságra törekvésüknek nem állunk utjába s azokat háborus fenyegetésekkel, diplomáciai intrikákkal elnyomni nem akarjuk. Ez az az eszköz, amelynek segítségével az elvesztett rokonszenvet s ami ezeknek az uraknak a szemében fontosabb, az *elvesztett üzleteket is visszaszerezhetjük.*

Persze, általánosságban elmondhatjuk, hogy a béke ügye most már valamivel jobban áll, mint eleinte, amikor azok az urak még azt hitték, hogy az ügyet maguk intézik. Azóta azonban megtanulhatták, hogy nem olyan könnyen megy a dolog és helyesebb és okosabb lesz, ha szépen elsimitják a dolgot. Az utolsó percben azonban új ürügyet találtak ki a háboru lehetőségére. S ez az ürügy a legkülönösebben hangzik éppen az ő szájukból. Szabadságot az albánoknak! (Derültség.) Ugyáltszik, *hirtelen elsimult minden egyéb gondunk, csak az a fontos, hogy az albánok fölszabaduljanak.* (Zajos derültség.) Ugyáltszik, hogy nincs elég olyan nép már a monarchiában, amely szomjuhozza

a szabadságot és nincsenek már olyan nevek, amelyeknek az említésére Ausztriában, de főként Magyarországon az összegyűlt néptömegeknek lázongó elkeseredésbe ne törnének ki. Magyarországon és Ausztriában vannak olyan emberek és rendszerek, amelyek a szabadságellenesség és barbárság megtestesítői. (Helyeslés.) Ha Berchtold gróf öccsellencéje („*Abcug!*“ „*Mondjon le!*“)... dehogymondjon le, tudok én a számára megfelelő tennivalót (Derűlt-ség.) azt, hogy

ha már valakit föl akar szabadítani, akkor szabadítsa meg Magyarországot

Tiszától és Cuvajtól (Viharos „*abcug!*“). A miniszter uraknak a külpolitika jól fölfogott érdekében azt a tanácsot adnám, hogy ha Szerbiával hamarosan jó barátságba akar kerülni, akkor távolítsa el Tiszát és Cuvajt.

Nem hiszem azonban, hogy annyire átértene a dolgát. Nem hiszem, hogy az ügyeket olyan megértően és okosan lássa, hogy erre képes legyen és ezenfölül „becsület kérdése“ is a dolog: nem szabad Tiszának és Cuvajnak utilaput kötni a talpukra, mert ez a tekintély gyöngítése lenne. *Magyarország „becsülete“ követeli tehát, hogy Tisza el ne menjen csak azért, mert a nép követeli!* (Nagy sajt.) Azt hiszem azonban, hogy mindezekkel szemben az önök nevében is kimondhatom: soká nem maradhat már, mert a tények és a szükségességek hatalma nagyobb, mint az anglo-mániás terrorista beképzelései s azoknak az embereknek fantazmái, akik magukról azt hiszik, hogy az európai civilizációt képviselik Magyarországon, pedig valójában az ázsiai barbarizmus képviselői. Politikájuk vezetőinek a jelen pillanatban csak egy tennivalójuk lehet, mint-hogy abszolúte nem vagyunk hajlandók a balkáni viszályokba elegyedni, a fejünket beveretni, minthogy egyáltalában nem vagyunk hajlandók egyetlen egy csöpp vért sem ontani ezek miatt a zavarok miatt. Uralkodó osztályainknak csak ez az egy a föladatuk: *föntartani minden körülmények között a békét és minden körülmények között elkerülni a háborút. Ez a proletariátus akarata, ez az a hadiparancs, amelyet „Mi“, a magyarországi és ausztriai proletariátus politikánk intézőivel ezennel közlünk.* (Hosszantartó viharos éljenzés és taps.)

Ekkor már egészen besötétedett. Gyönyörű látvány volt az óriási terem sötétjében mozdulatlanul figyelő óriási tömeg. A következő szónok

Bokányi Dezső,

akit nagy tapsal és éljenzéssel fogadott a népgyűlés, a következőket mondotta:

Elvtársak,

borzalmas események tanúi vagyunk;

a kereszt és félhold jegyében embereket megszárolnak le délkeleten; városokat, falvakat dúlnak föl; sok vér, embervér folyik patakokban, sebesültek, hullák hevernek, ezek mögött az ólálkodó járvány jelzi, hogy emberek és értékek pusztulnak („*Gyalázat!*“). A véres gomolyagból csak annyi tükrözik felénk, hogy egy reformoktól féltő állam, a török, darabokra szakadozik és hogy a lekicsinyelt Balkán-államok erőben egyesülnek és az európai nagyhatalmakkal egyenlő félként akarnak elhelyezkedni. És ebben a nagy elhelyezkedő gomolyagban mint egy sötét árnyék kísért felénk az európai egyensúlynak a fölbillenése, amelynek megtartásáért a népmilliók Európaszerte annyi katonát és milliókat áldoztak. („*Ugy van!*“) Ebben a gomolygó és elhelyezkedő folyamatosan Európában valamennyi pártjai közül egyedül a cél- és öntudatosan, nemzetközien szervezett proletariátus áll itt („*Ugy van!*“), hogy egységesen emeljen szót a béke érdekében és hadat üzenjen a háborúnak. Az európai proletárság az egész vonalon megteszi a kötelességét; nekünk: Ausztria-Magyarország proletárságának kétszeresen és nyomatékosabban kell ezt a kötelességünket teljesíteni, mert a Balkán-államok népe ellen egyetlen egy államnak a diplomatái sem követtek el annyi bünt, nem keverték annyi mérget a balkáni államok politikai poharába, mint amennyit az osztrák-magyar diplomácia és uralkodó osztály. („*Ugy van!*“ „*Le vele!*“ — Viharos fölkiáltások.) Évek hosszú során át különösen

a magyar és osztrák agrár-feudális érdekek

nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a Balkán-államok, különösen Szerbia, elhidegedtek az osztrák-magyar barátságtól. („*Ugy van!*“) Emlekezzenek önök vissza: a népgyűlések ezrei, az emberek százazrei hangoztatták Ausztria-Magyarországon, hogy az élelmiszerek megdrágultak, a megélhetési viszonyok súlyosbodtak, hogy hust akarunk, akár a tengeren túlról is hust akarunk és amikor Szerbiával 1908-ban meg lehetett volna kötni a békés megegyezést, harmincötezer marhával és kilencven ezer sertéssel, akkor az osztrák-magyar feudális agráriusok voltak azok, akik ennek a megegyezésnek a megkötését megghiúsították. („*Gyalázat!*“ „*Le velük!*“) A békés kereskedelmi szerződést kötni akaró balkáni népek kintáltak felénk a termékeik javát; és amikor ezek baráti jobbot nyújtottak, akkor a mi diplomatáink, akik a szerencsétlen bosznia-hercegovinai okkupációtól kezdve annyi ballépést követtek el, tisztán az agrár-feudalizmus érdekében ezt a baráti jobbot eltaszították és ezzel alkalmat adtak a szerb uralkodó osztálynak arra, hogy ez föllázithassa az országát azáltal: „*Keressünk utat másfelé, a tenger felé, mert megfulladunk itt Szerbiában!*“ Utána következett Bosznia-Hercegovina bekebelezése, amely, ugyilátszik, nem akart egyéb lenni, mint habsburgi területi kitérítés, cserébe azért, amit felső Olaszországban és Németországban elveszítettek; jubileumi ajándéknak készült el. Megmondottuk mi annak idején népgyűlésen: „*Vigyázzatok Bosznia elfoglalására, mert ez lesz a Balkán Elszász-Lotharingiája!*“ Mi történik? Ott, ahol az osztrák diplomácia elhagyta, folytatta az olasz: Tripoliszban. Utána következett a balkáni államok szövetsége; amit a nagyok megcsináltak, megcsinálták a kicsinyek is, összeálltak, nagyok lettek és folytatták az *Eroberungspolitikát*.

Elvtársak, egy darabig csak figyelő álláspontból nézték a balkáni háborút azok az urak, akik most a kardot csörtetik és szükségesnek látják, hogy az ágyu legyen a szándékaik nyomtatója; ugyanezek az urak nem álltak oda, amikor megindult a háború, nem álltak oda ugyanolyan energiával, mint amilyen most, sokkal kisebb kérdésben az egész európai egyensúlyt megbolygatják és nem akadályozták meg, hogy háború legyen a Balkánon. Nekik, ugyilátszik, *kellott a háború, de nem ilyen nagyon.* (Derűlt-ség.) Remélték, hogy amikor a háborúban összeverték egymást a felek, amikor már kimerültek, közbelép majd az európai nagyhatalom: nevető, osztozkodó harmadiknak.

De esalódtak. Ugyilátszik:

a Balkán politikai különbségek iskolába jártak,

ahol megtanulták, hogy ha háborút akarnak, nem lehet jogtalanságban tartani a népet, megadták a választójogot olyan mértékben, amilyent mi csak a legerősebb küzdelemmel remélhetünk elérni. A balkáni diplomaták megtanulták, hogy győzelmes háború csak ott lehet, ahol a népnek a veleérzése megvan. Amit a mi diplomatáink a sakkjátszón elrontottak, amit vétettek az agrár-feudalizmus érdekei miatt, azt most karddal akarják helyrehozni! („*Ugy van!*“)

Elvtársak, a balkáni államokkal szemben a háború álláspontjára mink, magyarországi szociáldemokraták — még ha elveinktől eltekintünk is — közelebbeső, országos szempontból sem helyezkedhetünk, mert mód van arra, hogy a balkáni államok barátságát békés gazdasági politikával is megnyerhetjük. Ha Ausztria-Magyarország változtat agrár-feudális politikáján, ha szabad utat engedünk gazdasági termékeiknek, úgy — meg vagyunk győződve arról — szívesebben szállítja ide a termékeit, mint tengerentúlra. („*Ugy van!*“) Hogy ez létrejöhön, ahhoz nem embervér kell, hanem az, hogy az osztrák-magyar agráriusok ne sajnálják a haza oltárától azt a tehén- és disznócsordát, amit a Balkán-államok hozzánk szállítanak. (Derűlt-ség.)

A monarchia és a Balkán.

A mai elmégesedett viszonyok között a balkáni államok kérdéseire hozzányúlani annyit jelent, mint darázs-fészekbe nyúlani. A nemzetközi érdekszálak annyi irányba vezetnek, hogy nagyon nagy erőpróbába kergetnék a

monarchiát, ha ez a balkáni kérdéshez hozzányúlna. Vigyázni kell a monarchiának a saját fejlődése érdekében, hogy ne vigye kalandos balkáni háborúba azt az országot, amelynek népe nincsen jogokkal, a haladás előfeltételeivel kellőképpen felszerelve és így igen könnyen *Törökország sorsára juthat.* („*Ugy van!*“)

Ott, ahol más mód is megvan, bűnös könnyelműség a pusztító háborút választani. És különösen tiltakozunk az ellen, hogy *minket* vigyenek el a *más szabadságát* megvédelmezni. („*Ugy van!*“ Zajos éljenzés és taps). Igen, mert még ma sem halt ki, bár már régi jelentőségét elvesztette, a „*Pro libertate!*“ „*A szabadságért!*“ jelszó, holott kapitalisztikus és agrár-feudális érdekek rejlenek mögötte. Amikor nálunk a horvátokat *Cuvajjal* ingerlik, bennünket csonka parlamenttel és *Tiszával* szégyenitenek meg, amikor jogtalanságban tartják a nép millióit, akkor azt mondjuk az uralkodó osztálynak: „*Ne szédelegjete a más országnak adandó szabadsággal, hanem törődjete a mi országunkkal.*“ (Eljenzés.)

És ne beszéljenek nekünk arról, hogy az Adrián éppen Albániában kell kikötő az árunak, amikor már van az Adrián kikötő, de azt sem arra használják, hogy árut szállítsanak, hanem élően árut: az embert szállítják Amerikába. („*Ugy van!*“) Erősítétek gazdaságilag az országot és ha az ország gazdaságilag bent erős, erősödik ez a kikötő is és a hajók nem ember-árut, hanem portékát fognak szállítani. A diplomáciai demagógia el akar menni egy ismeretlen albán fészékért, állandó háborús tüzfészékért, amelynek a föntartása újabb, fokozott adóba, katonai költségbe kerül, amikor ezzel a költséggel, ezzel a befektetéssel itthon fejlődést, haladást, kulturát lehetne istápolni. Különösen most, amikor a Balkán-államok elhelyezkednek, kétszeresen kötelelessé az osztrák-magyar politikának, hogy bensőleg erősítse ezt a két államot, füzze gazdaságilag erősen össze, hogy jóindulatú segítő nagyhatalma legyen a Balkán-államoknak; mert aki hoz valamit, azt szeretik, aki ölni jön, azt gyűlölik. Ha az európai államok magasabb gazdasági készségüket tudják a Balkánra vinni, akkor nem veszedelmes a Balkán, még ha mögötte ott sötétlik is a cári abszolútizmus, mert ennek is csak addig lesz ott ereje, amíg az európai kultúra mérhetetlenül értékesebb ereje a Balkán-államok előtt a maradi, fejlődésre káros cári támogatást értéktelenné teszi. („*Ugy van!*“) *Ez a béke, támogató politika megegyezik a szocialista proletárság politikájával is.* A munkásságnak az a vágya, hogy a nemzetek jövő fejlődésében ne a *kard*, hanem a *munka* legyen az éltető, diadalmas erő. („*Ugy van!*“) Ez sokkal inkább képes a nemzetek fejlődését biztosítani, mint az a kard, amelyre egykor a török annyira büszke volt, amely valamikor megremegtette Afrika északi részét, Ázsiát, a Balkánt, Magyarországot, megremegtette Bécset is. Ezt a világhódító kardot az a műhely törte össze, amely létrehozta azt a tüzfegyvert, amely minden kardot, bajonettet tönkretesz. Jönnie kell annak a hódító hadjáratnak, amely a munkaértékkel fogja barátilag a Balkán-államokat hozzánk kapcsolni.

Ha Ausztria-Magyarországnak van háborús célokra fölös tőkéje, úgy azt nálunk kitünően hasznosíthatja, hiszen *nincs elég lakás, nincs elég ruházat, nincs elég országút, nincs elég vasút*: ide fektessék be a tőkét és tegyék ezzel békés nagyhatalommá az országot. Ebben a békés munkálkodásban ért egyet a világ proletársága. Mi, a fölforgató párt, amelyről azt hirdetik, hogy minden törekvésünk a rombolás, ime, a mai gyűlésen is, nemzetközi képviselőlet útján is bizonyítjuk, hogy mi vagyunk a békének legőszintébb harcosa. („*Ugy van!*“) A szocializmust ma a béke, a munka és a kultúra jelvényeivel szimbolizálhatjuk.

De képzelhetjük *másként* is. Azt is mondhatjuk: „*Ti millió embertársaitok életét betaszítjátok a háború öldöklő tüzebe; ha azt az energiát, ami ennek az országnak a fejlődéséhez volna szükséges, másfelé viszite és a fejlődést hátrafelé toljátok, — igenis: fölforgató párt vagyunk, igenis:*

békejobb helyett az öklünket

vesszük elő.“ És ez bizonyos körülmények között nem üres fenyegetés. Találón mondotta erre vonatkozóan egy német katonaminiszter:

„Azzal tisztában vagyunk, hogy a szociáldemokrácia ellenére is ki tudjuk a népeket a háboruba vezényelni, azt is tudjuk, hogy a mi kommandóknra fog lőni, de azt már nem tudjuk, hogy a háboru után a kiosztott puskát vissza fogják-e nekünk szolgáltatni? (Hosszas éljenzés. „Ugy van!”)

És különösképpen sulyosan latba esik egy balkáni bonyodalomból provokált világháboru esetén az a körülmény, hogy Európában

tíz millió szociáldemokrata

sorakozott a párt lobogója alá. (Éljenzés.) És ha sulyos mementókat nem veszik figyelembe, úgy csak játszanak az urak a tüzzel, az a sok százezer értekezlet és gyűlés, az a nagyon kiterjedt szocialista sajtó nem munkálkodott eredménytelenül. („Ugy van!” Taps.) Ez a mai gyűlésünk egyelőre csak a nemzetközi nagy béke-manifestáció hullámverésébe való beilleszkedés, amelynek célját ebben foglalhatjuk össze: **Hasznos, erős gazdasági politikát bent, kifelé békét a Balkánnak! Nem kell háboru! Éljen a béke és kultura igaz képviselője: a szociáldemokrácia!** (Hosszantartó, zajos éljenzés és taps.)

A Bokányi beszédét követő hosszas lelkes éljenzés és taps csillapulta után

Buchinger Manó, a gyűlés elnöke a következő

határozati javaslat

elfogadását ajánlotta:

Budapest munkásságának 1912 november 17-én megtartott gyűlése kijelenti, hogy **minden körülmények között és mindenáron követeli a békét és annak biztosítását.** Az egybegyűlt munkásság óva inti Ausztria-Magyarország kormányait és diplomáciáját annak a bűnnek az elkövetésétől, hogy az országot a háboruszkodás végzetes nagy szerencsétlenségébe döntse. Azok az érdekek, amelyeket állítólag a Balkánon meg kellene védelmezni, egyetlen katonának az életét sem érik meg. Sem Albánia ugynevezett függetlenségéért, sem az osztrák-magyar monarchia és az osztrák-magyar birodalomért nem szabad a békét veszélyeztetni. *Az osztrák-magyar monarchia népeinek legfőbb politikai és gazdasági érdeke azt követeli, hogy a balkáni népekkel állandóan és tartósan barátságban és jó egyetértésben éljünk.*

A balkáni állapot miatt semmiesetre sem szabad az ország népét a legborzasztóbb mérvű munkanélküliség és drágaság veszedelmébe sodorni és az ország legértékesebb kulturális javait esetleges háboru folytán szétrombolni. Az uralmon levők meg ne feledkezzenek róla, hogy özvegyek és árvák, nyomorékok és halottak az ő lelkiismeretüket terhelik, ha a háboru megindításának borzalmas büntényét elmerik követni.

Lelkesedéssel fogadjuk a szociáldemokrácia nemzetközi akcióját a béke érdekében, valamennyi országban lévő testvéreinknek üdvözlésünket küldjük és megfogadjuk, hogy itthon is minden erőnket belevisszük a háboru elleni küzdelmünkbe.

A népgyűlés óriási tömege a határozati javaslatot nagy lelkesedéssel, egyhanguan magáévá tette.

Buchinger Manó elnök a következő szavakkal rekesztette be az impozáns népgyűlést: Azzal zárom be a népgyűlést, hogy *ha önök küzdenek, agítálnak a szociáldemokráciáért, akkor küzdenek és agítálnak a háboru ellen is.*

Ekkor már 6 óra lett. A Tattersall óriási tömege a kijáratok felé indult és rendben szétoszlott. Az impozáns, nagy tömeget még az óriás számban kirendelt rendőrség megjelenése sem zökkentette ki a nyugalomból. Vagy egy negyed óráig még sötétlet a Kerepesi-ut az emberek tömegétől.

A budapesti nagygyűléshez a következő táviratok érkeztek:

Baja. — Szívvel küldjük nemzetközi üdvözlésünket. — Majtinszky.

Fiume. — Mai háboruellenes tüntetésekhez sok sikert kívánunk a fumei hazátlan bitangok, akik a jogfosztó hazaért vérüket ontani nem tartják méltónak és életük föláldozása helyett

veletek együtt egy jövődő, több jogot, szabadságot és boldogságot adó hazának kivívásáért kívánunk harcolni, amíg a proletár erők nem győzedelmeskednek. — A fumei pártszervezet.

Nagykanizsa. — Népgyűlésünkön testvéri szívvel veletek együtt tiltakozunk a háboru örülete ellen. — A nagykanizsai népgyűlés.

Sátoraljaújhely. — Népgyűlésen a mozgalmatokhoz lelkesedéssel csatlakoztunk. — A sátoraljaújhelyi párt.

Szabadka. — Üdvözlését küldi a szabadkai népgyűlés.

Székesfehérvár. — Testtel és lélekkel veletek tartunk, mi is tiltakozunk a háboru örülete ellen. Ha pedig a szükség megkívánja, akkor tettekkel is érvényt fogunk szerezni tiltakozásunknak. — A székesfehérvári öntudatos déli-vasutasok.

Zenta. — A Zentán háromezer résztvevővel tartott népgyűlés üdvözlöi a budapesti, a háboru ellen tüntető elvtársakat. — Oláh Károly, elnök.

Zombor. — A küzdelmekben veletek vagyunk. Le a háboruval! Éljen az általános, tífkos választójog. — A zombori népgyűlés.

A vidéken.

Brassó munkásnépe nagyarányu gyűlést tartott vasárnap. A napirendet Csizmadia Sándor elvtárs ismertette másfélórás, hatásos beszédében. Ungár elvtárs elnöki zárszavai után a rendkívül népes gyűlés lelkes hangulatban véget ért.

Eger munkássága impozáns gyűlésen tiltakozott a háboru ellen. A Kaszinó dísztermében egybegyűlt tömeget Csillag Gábor elvtárs üdvözölte. Elnöknek Vályi Istvánt, jegyzőnek Veres Miklós elvtársat választották. A napirendet Bihari Illés elvtárs (Budapest) ismertette. Ezután még Orosz elvtárs a szervezkedésre és a közügyek iránt való nagyobb érdeklődésre hívta föl a jelenlevőket. A határozati javaslatot óriási lelkesedéssel elfogadták és a gyűlés a Marseillaise éneklése közben szétoszlott.

Jászberény munkássága hatalmas népgyűlésen tiltakozott a militarizmus örülete és a háboru ellen. A „Lehel”-szálló nagy udvara szorongásig megtelt a résztvevőkkel. Szvercsányi Pál elvtárs nyitotta meg a gyűlést. Ajánlatára elnöknek dr. Hajdu Árpád elvtársat, jegyzőnek

Mészáros József elvtársat választották. Haáz Kálmán elvtárs másfélórás beszédében ismertette a militarizmus törekvéseit és a Balkán-háboru okait. Nagy lelkesedéssel fogadott beszéde után egyhangulag elfogadták a határozati javaslatot és a gyűlés véget ért.

Kassa népe a Schalk-ház nagytermét töltötte meg zsufolásig. A népgyűlés elnökévé Szand János elvtársat választották meg. A napirendet Surányi Lajos elvtárs ismertette. Fölszólt még Fényes Samu és a régi és új hadviselés közötti különbséget vázolta. Gyűlés után az óriási tömeg tüntető sétára indult és néhány perc alatt ellepte a széles Fő-utcat. A büszke dóm környékén ötezer ember hullámozott, akiknek háboru-ellenes kiáltása végigzugott Kassa ódon palotái között. A Fő-utcaról a kaszárnnyák közé ment ki a tüntetők csapata, ahol hangosan megéljenezte a militarizmus jármát viselő testvéreket. Innen a Rákóczi-köruton, a Deák Ferenc- és Mészáros-utcaán át a Munkás-Otthon elé vonult, ahol a tömeg szétoszlott.

Kecskemét. A délelőtt tartott nagyarányu népgyűlésen az elvtársakon kívül a polgárság is nagy számban megjelent. Kereskedelmi alkalmazottak és több polgári egyesület is képviseltették magukat. Az egybehívók nevében Gulyás József elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Elnökké Bódi István, jegyzővé Szabó Imre elvtársat választották meg. Schiff Rezső elvtárs előadó élesen bírálta a bécsi balkezes diplomáciának készülő rablókalandját, amely azért akarja a magyar nép millióit a vágóhidra küldeni, hogy a balkáni népeket gazdasági fölszabadulásában megakadályozza. Végül előterjesztette a határozati javaslatot, amelyet egyhangulag elfogadtak.

Kolozsvár munkássága délelőtt tizenegy órakor tartotta meg nagy népgyűlését. A Redout nagyterme zsufolásig megtelt résztvevőkkel, a karzaton tekintélyes számu nő hallgatósággal. Az egybehívók nevében Szilágyi Lajos elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Elnöknek Vörös József, jegyzőnek Linthaller Jenő elvtársakat választották meg. A napirendet Berkovits Izsák párttitkár ismertette. Részletesen foglalkozott a balkáni háboru indító okaival, ismertette Ausztra-Magyarország diplomáciájának

szerepét és a keleti bonyodalomnak világháboruvá, európai kérdéssé való átfejlesztésében. Az előadó beszéde alatt gyakran imponáló erővel nyilatkozott meg a munkásság tiltakozása, az oktalan vérengzések az emberpusztítás ellen. Ezután Jócsák Kálmán elvtárs szölt röviden a napirendhez, mire egyhangulag elfogadták a határozati javaslatot és a népgyűlés a nemzetközi szocialista iroda éltetésével lelkes hangulatban véget ért.

A komáromi munkásság délelőtt tartotta meg népgyűlését. A hallgatóság a Tromler-féle Vigadó nagytermét zsufolásig megtöltötte. Az egybegyűlteket Tarsi elvtárs üdvözölte, elnökké Szeder József, jegyzővé Mocsári János elvtársakat választották. A napirendet Árvay András elvtárs ismertette. Rámutatott a diplomácia ravaszkodásaira, majd világosan kimutatta, hogy a háboru csak a kapitalisták érdeke. Az előadó beszédét szünni nem akaró zajos helyeslés kísérte. Utána Puzsér János elvtárs „A háboru” címü költeményt szavalta el nagy hatással. A határozati javaslatot egyhangu lelkesedéssel elfogadták és ezzel a gyűlés véget ért.

A marosvásárhelyi munkásság kifünően sikerült népgyűlést tartott. A Polgári söresarnok össze helyiségei teljesen megteltek, sőt még az udvar is zsufolva volt hallgatókkal. A népgyűlés elnöke Andrászek elvtárs, jegyzője pedig Kis elvtárs volt. A napirendet Kovács József elvtárs ismertette nagy tetszéssel fogadott háromnegyedórás beszédében. Ezután a határozati javaslatot elfogadták és a népgyűlés véget ért.

Nagykikinda. A nagykikindai munkásság kifünően sikerült gyűlésen tiltakozott a háboru ellen. A napirendet Karl Péter elvtárs ismertette német nyelven. Spaladjev elvtárs szerbül és Demján elvtárs magyarul beszéltek. A nagy tetszéssel fogadott beszédek után elfogadták a határozati javaslatot.

Nagyjécsai elvtársaink is jól sikerült népgyűlést tartottak. A napirendet Karl Péter elvtárs ismertette német nyelven. Az előadó nagy helyesléssel fogadott beszéde után a népgyűlést befejezték.

Pápai elvtársaink vasárnap délután tartották népgyűlésüket, amelyen a munkásságon kívül a város polgársága is szép számmal vett részt. Az egybehívók nevében Varga Lajos üdvözölte a megjelenteket. Elnökké Muli József elvtársat, jegyzőnek Knapp Imre elvtársat választották. A napirend előtt Becsey Ferenc városi bizottsági tag bejelentette, hogy a hétfői városi közgyűlésen indítványt terjesztenek be, amelynek célja az, hogy Pápa város állítson föl hatósági husmérést és kenyérgyárat a nép élemezésének olcsóbbátétele érdekében. Kéri a város polgárságát és munkásságát, hogy támogassák a szociáldemokrata városi képviselőket ezen vállalkozásukban. Ezután Varga Ferenc elvtárs (Budapest) előadó hosszabb beszédében ismertette a háboru okait. A gyűlés hallgatósága megértette az előadó beszédéből, hogy mit kell tennie a katonai mozgósítás esetén és a határozati javaslatot is egyhangulag elfogadta.

Pécs munkássága délelőtt nagyarányu, impozáns tüntetést rendezett a háboru ellen, a világbéke mellett. A városi Torna-csarnok tágas termében gyűltek össze elvtársaink és a velük érző polgárság számottevő része. Szabó József párttitkár elvtárs üdvözölte az egybegyűlteket. Elnöknek Eibeck János, jegyzőnek pedig Lautos József elvtársakat választották. Szabó József elvtárs előadó részletesen ismertette azokat az okokat és célokat, amelyek miatt a dinasztikus és kapitalisztikus érdekeket szolgáló bécsi lakajok Magyarország dolgozó népét vágóhidra akarják terelni. Dr. Hajdu Gyula elvtárs fölszólalása után a népgyűlés véget ért. Gyűlés után a közel négyezer főre fölszaporodott tömeg a Tornacsarnokból kivonulva, imponáló fölvonulást rendezett. A város utcáin ezer és ezer ajakról hangozott végig a háboru ellen való tiltakozás és a választójog követelése. A rendőrség tiszteletteljesen viselkedett és így rendzavarás nem történt.

Sátoraljaújhely munkássága a Munkás-Otthon nagytermében tartotta tiltakozó gyűlését. Az elvtársak százai be sem fértek a terembe. Az egybehívók nevében Friedmann elv-

társ üdvözölte az egybegyülteket. Elnöknek dr. Bettelheim, jegyzőnek Lányi elvtársakat választották. A napirend előadója Ehrenfeld Adolf elvtárs majdnem kétórás hatalmas beszédben foglalkozott a háboru okaival. Általános tetszéssel fogadott beszéde után Lányi elvtárs fölolvasta a határozati javaslatot, amit a népgyűlés egyhangú lelkesedéssel elfogadott. Bettelheim elvtárs indítványára táviratilag üdvözölték a központi szociáldemokrata pártot a háboru ellen kifejtett hatalmas agitációjáért.

Szabadka munkássága délelőtt tartotta tiltakozó gyűlését a Gruber-féle tánciskola nagytermében. Szekulics Jakab elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Elnöknek Németh István, jegyzőnek Csüri István elvtársakat választották. A napirendet Kondor Bernát elvtárs ismertette. Bunyevác nyelven Katrinka István elvtárs tolmácsolta az előadó beszédét. A határozati javaslatot egyhangú lelkesedéssel elfogadták.

Sopron. A soproni munkásság hatalmas népgyűlést tartott délután három órakor és így méltóan kivette a részét a háboru elleni küzdelemből. A városi Tornacsarnok zsúfolásig megtelt hallgatókkal, akik között szép számban voltak polgári pártokhoz tartozó elemek is. Az egybehívók nevében Szatmáry Sándor elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Knapp Gábor elvtársat elnöknek, Tóth Gyula és Haider Ferenc elvtársakat jegyzőknek választották meg. A napirendet magyarul Ferenczy János elvtárs, németül Wajdits Béla elvtárs ismertette. A hallgatóság zúgó helyeslése közben magyarázta a balkáni háboru valódi okait. A szónokokat a rendőrség két ízben is figyelmeztette és a gyűlés fölmozgatásával fenyegetőzött véleménynyilvánításukért. A jelen voltak azonban hamarsan leintették a tulbuzgó rendőrséget. A gyűlésen a brennbergi bányamunkások is szép számban vettek részt. Knapp elvtárs lelkes záróbeszéde után a gyűlés véget ért.

Székesfehérvár munkássága délután négy órakor tartotta gyűlését a Bárany-féle vendéglő zsúfolásig megtelt nagytermében. Az egybehívók nevében Czák Ignác elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Elnöknek Kőszegi Ferenc, jegyzőnek Steiner Adolf elvtársakat választották. Vincze Sándor elvtárs előadó hosszú beszédben ecsetelte a háboruellenes mozgalmat. Végül egyhangúlag elfogadták a határozati javaslatot és a gyűlés a legnagyobb rendben véget ért.

Szegeden mintegy háromezer ember gyűlt össze vasárnap délelőtt a Klauzál-téren. Az egybehívók nevében Barta Antal elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Varsandán László elvtársat elnöknek, Goldberger Aladár elvtársat jegyzőnek választották. A napirendet Széll Mihály elvtárs (Budapest) ismertette. Vázolta a Balkán-államok és a Törökország között fölmerült ellentéteket és ismertette a háboru okait. Utána dr. Hollós József elvtárs szólalt föl. Végül az elnök buzdító szavai után a gyűlés lelkes hangulatban véget ért.

Szolnok. Nagyszerű tiltakozó gyűlést tartott a szolnoki munkásság. A Lapocsi-féle nagy tancstermet zsúfolásig megtöltötte az elkeseredett, kizsákmányolt munkásság tömege. Elnöknek Vörös elvtársat, jegyzőnek Stern elvtársat választották. A gyűlés előadója Schwarz Ambrus elvtárs volt, aki a munkásság nagy érdeklődése mellett foglalkozott a háboru kérdésével. Foglalkozott még Tisza legutóbbi állásfoglalásával a választójog kérdésében és ismertette az egyesült ellenzék állásfoglalását. Vörös elnök elvtárs javaslatára egyhangú lelkesedéssel elhatározták, hogy táviratban üdvözlik a háboru ellen tüntető budapesti munkásságot. Ezután a gyűlés véget ért.

Temesvár munkássága délután tartotta tiltakozó gyűlését a gyárvárosi Vigadóban, amelynek nagyterme zsúfolásig megtelt. Mayer elvtárs üdvözölte a megjelenteket. Elnöknek Ernst Antal, jegyzőnek Gábor József elvtársakat választották. A napirendet magyar nyelven Zottel János elvtárs, németül Mayer József elvtárs ismertette. Kifejtették a balkáni tömegmészárlás tulajdonképpeni okait és ismertették azokat a veszedelmeket, amelyek a háboru következtében a munkásságot fenyegetik. Az előadók beszédét óriási lelkesedéssel fogadták. Ezután a Munkás-kör dalosztálya elénekelte a Marseillaisét, mire a gyűlés véget ért. Gyűlés után tüntetésre indult a munkásság.

Végigvonult a Fő-utcán és az Andrássy-uton. A Ligeti-utra érve a tömeg, megállapodott. Itt Nagy Sándor elvtárs rövid, lelkesítő beszédet tartott, mire a tömeg szétoszlott.

*
Gyűléseket tartott ezenkívül *Békéscsaba, Hódmezővásárhely, Losonc, Nagykanizsa, Nagybecskerek, Nagyszében, Versec és Zombor* munkássága. Ezekről a gyűlésekről legközelebb hozzuk a tudósítást.

A külföldön.

Az európai munkásság nagyszabású tüntetéseiről a *Népszava* legközelebbi számában hozunk részletes tudósítást.

Berlinben hat óriási népgyűlést tartottak elvtársaink. A francia munkásság részéről Jaurés elvtárs, az angolok részéről O'Grady elvtárs akart beszélni a gyűléseken. A rendőrség azonban porosz hagyományok szerint nem engedte meg, hogy idegen nyelven beszéljenek. Jaurés elvtárs erre, bár tört németiséggel, kifejtette, hogy a szociáldemokrácia mindenütt egy nyelvet beszél, a küzdő reménység, a jövő világ megelégedni azzal, hogy beszédét leírja, amit azután lefordítva helyette elmondtak.

Párisban több mint százezer ember gyűlt össze. A külföldi szónokok közül beszéltek: Pernerstorfer (Ausztria), Scheidemann (Németország), Vandervelde (Belgium), Macdonald (Anglia). A franciák részéről Vaillant, Sembat, Thomas és még mások beszéltek.

Amsterdamban hatalmas gyűlést tartottak. A német munkásság képviselőiben Molkenbuhr, a belgák részéről De Swarte, az osztrákok részéről Adler Miksa elvtársak beszéltek.

Milanóban a francia elvtársak nevében Compère-Morel, az osztrákok részéről Glöckel elvtárs beszélt.

Prágában a cseh szónokokon kívül Troelstra elvtárs beszélt a hollandiai munkások nevében.

BELFÖLD

000

Az Omge félti a profitot a békétől. Az Omge fiókjainak, a gazdaszövetségeknek országos végrehajtó bizottsága ülést tartott, amelyen Darányi Ignác nyújtott be határozati javaslatot. A javaslat célja: megakadályozása annak, hogy a békét Szerbiával esetleg olyan föltételekkel állítsák helyre, amely a szerb mezőgazdasági behozatalt a monarchiába lehetővé tenné vagyis részben kielégitené Szerbiát, amelynek célja mezőgazdasági termékeinek a külföldön való értékesíthetése és kielégítené a monarchia népeit, amelyeknek legfőbb vágyuk az élelmiszerdrágaság csökkentése külföldről való behozatal révén. A javaslat nagyhangú frázisokat mond arról, hogy a vámpolitikát nem szabad a külpolitikának alávetni, sőt azt állítja, hogy a 67-es kiegyezéssel is ellentétben állana a Szerbiával való ilyen megegyezés. A magyar mezőgazdaság nyílt megtámadásának mondja a balkáni kereskedelmi szerződések revízióját, fölemlégeti az elkoptatott ürügyet, amelyet a külföldi állatbehozatal ellen az Omge folyton alkalmaz: az állategészségügyi szempontot és végül azt is kijelenti, hogy „a magyar mezőgazdaság a magas árak ellenére jelenleg igen súlyos viszonyok között van, nemcsak elemi csapások, de a munkabérvizonyok rosszabbodása és a termelési költségek emelése oly sulyal nehezdednek rá, hogy az eddigi vámvédelem csorbitása a mezőgazdaságot következményeiben előre nem látható megpróbáltatásoknak tenné ki“.

Hogy a békével mi történjék, hogy a súlyosnak hazudott ezerholdas-helyzet mai állapotának föntartása kedvéért háborut kell-e indítani a monarchiának, azt nem mondja ki ugyan nyíltan a javaslat, — amelyet pedig egyhangúlag fogadtak el — csak a sorok között üzeni. Az Omge tehát az ezer-

holdasok uzsorahasznának föntartása végett képes volna még a mezőgazdasági munkáslétszámot is csökkenteni a háboruval. Essenek el tizezrek, nőjön akár a nap-szám is, — de maradjanak meg a mai árak, éhezzen továbbra is a kettős monarchia népe.

Ezzel a határozattal a lehető legrosszabb szolgálatot tette az Omge a háboru ügyének, mert világosan, mindenki szemével láthatóan bizonyítja be: *ez a háboru nemcsak azért volna rettenetes a monarchia népeire nézve, mert tizezreket pusztítanak el ok és cél nélkül a csatatéren, hanem azért is, mert az esetleges diadalnak eredménye legjobb esetben az lehetne, hogy a két országban millió és millió ember éhezik tovább és Szerbiában a termelő kisparasztok tizezreinek gabonája rothad el hiába a vermekben. Ennek a háborunak győztese az Omge határozatának tanúsága szerint a monarchia népeinek súlyos veresége lenne, amelynek árát további éhínséggel adná meg.*

Az ellenzéki pártok közös értekezlete. A szövötközött ellenzéki pártok e hó 21-ikén, esütörtökön délután öt órakor a Royal-szálló földszinti fehér termében közös értekezletet tartanak, amelyen a bel- és külpolitikai helyzet megbeszélését folytatják, valamint a képviselőházi őrségről benyújtott javaslatokról fognak tanácskozni. Szóba kerül Tisza István beszámoló beszéde is, amellyel Apponyi Albert fog foglalkozni.

A delegációk. A magyar „delegáció“ ipari szakbizottsága hétfőn délelőtt ülést tartott, amelyen a bizottságnak a plénumhoz terjesztendő jelentését elfogadták és hitelesítették. Egyben a bizottság elhatározta, hogy a plénum elé indítványt terjeszt, hogy választassék egy állandó ipari bizottság, amely mindaddig folytassa munkálatait, amíg az új delegációt meg nem választják. Az *osztrák delegáció* hétfőn tartott teljes ülésén folytatta a külügyi költségvetés tárgyalását. A szónokok sorában Latour delegátus kérdést intézett a külügyminiszterhez, vajjon mennyiben felelnek meg a valóságoknak a Prohaska prizendi és Tahy mitrovicai osztrák-magyar konzulokról szóló hírek? *Choc* delegátus szerint a dualizmus életképtelenség bizonyult, szerinte tehát a birodalmat föderaliztikus alapon újja kell szervezni. *Pittoni* delegátus kifejti, hogy a szociáldemokrácia nemzetközi szövetsége milyen egységesen szállt síkra a béke érdekében. Ennek a föladatnak további teljesítésétől nem fogja őket semmi nemü gumy vagy hazaárulási vád visszatartani. A szociáldemokratáknak azt a jelszavát, hogy: béke mindenáron, sok oldalról félreértették. Ez nem jelenti azt, mintha előttük a Balkán fejlődése és a monarchiának a Balkánhoz való viszonyai közönyös volna, hanem azt, hogy fegyverrel nincs semmi keresni valója a Balkánon. A Szerbia részéről követelt garanciákat nem fegyveres erővel, hanem helyes politikával kell megszerezni. A szociáldemokraták ismételtlen hangoztatták, hogy nem Albánia fölmozgatása, hanem annak önállósága mellett foglalnak állást, csak abba nem egyezhetnek bele, hogy ezért az európai békét veszélyeztessék. Kiemeli ezután, hogy mennyire szükséges Ausztria-Magyarországban! a nemzetiségi kérdés megoldása a külügyi politika, sőt a monarchia fönnállása érdekében. Foglalkozik ezután a hármasszövetség megújításának és az Olaszországgal való viszony kérdésével. A szociáldemokraták kötelességüket a népek testvérisülése és a béke és a kultura érdekében teljesíteni fogják. *Leo* dr. a porosz-lengyelek érdekében szólal föl. *Ellenbogen* dr. szociáldemokrata a szombati támadásokra utalva, esodalkozik azon, hogy akiket megtámadott, nem maguk szállottak vele szemben síkra, hanem mások végezték ezt átruházott hatáskörben. Konstatálja, hogy a monarchia diplomáciai vezetőségével szemben fölhozott kritikája abban állott, hogy nem tudták kellőleg kihasználni Oroszországnak Szerbiával szemben követett intrikus politikáját. Ezután az egyes szónokokkal polemizál és Schoepfer dr.-nak azt az állítását, hogy a tüntetések alkalmával a szociáldemokrata vezetők a háttérben tartózkodnak, azzal utasítja vissza, hogy a legutóbbi bécsi szeptemberi tüntetések alkalmával David és Forstner képviselők és mások figyelmeztető és csillapító szavakat emeltek föl a katonaságtól és rendőrségtől fölmozgatott tömeggel szemben. Végül ismételtlen hangsúlyozza, hogy a szociáldemokraták azt kívánják, hogy a diplomácia csakis békés uton oldja meg a köztűnt és Szerbia között fönnálló ellentéteket. *Wolf* delegátus után, aki a trialista államalakulat gondolata ellen támadt —

Berchtold külügyminiszter szólal föl. Több oldalról kiemelték, úgymond, hogy a kifejezésre juttatott vélemények közötti eltérések nem alkalmasak arra, hogy a felelős miniszter föladatát megkönnyítsék. Ezt a maga részéről csak föltételeken ismeri el, mert úgy véli, hogy politikájának lényeges irányelvei tekintetében,